

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

3	3	5	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	2
---	---	---	---

Master of Arts (Sociology) 2nd Semester
(2053)

SOCIOLOGY OF URBAN SETTLEMENTS

Paper : SOC-O-721 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Question No.1 is compulsory.

(2) Attempt **one** question each from Units I to IV.

1. Answer all parts in **30-35** words each :

- (a) Urban Primary
- (b) Over Urbanization
- (c) Conurbation
- (d) Rural-Urban Continuum
- (e) Multiple Nuclei Theory
- (f) Star theory
- (g) Orthogenetic Cities
- (h) Mega City
- (i) Pre-industrial City
- (j) Non-basic functions of City

2×10=20

UNIT—I

2. Write a note on emergence of urban settlements. Bring a light on urbanization in developing countries. 15

3. Discuss urbanization from historical perspective with special reference to colonial cities. 15

UNIT—II

4. Critically discuss Louis Wirth's contribution on 'Urbanism as a Way of Life'. 15
5. Explain the Rural-Urban Continuum approach to city with examples. 15

UNIT—III

6. How do the concentric zone theory and sector theory explain the structure of cities ? 15
7. Critically discuss the Central Place theory in the context of location of cities. 15

UNIT—IV

8. Examine the generative and parasitic functions of cities. 15
9. Write a detailed note on Cultural role of cities. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।

(2) यूनिट I से IV तक में से एक प्रश्न करें।

1. प्रत्येक भाग का उत्तर 30-35 शब्दों में दीजिए :

- (a) शहरी प्राथमिक
- (b) बाहरी शहरीकरण
- (c) अभिसरण
- (d) ग्रामीण-शहरी सातत्य
- (e) एकाधिक नाभिक सिद्धांत
- (f) स्टार सिद्धांत
- (g) ऑर्थोजेनेटिक शहर
- (h) मेगा सिटी

(i) ਪ੍ਰਵ-ਔਯੋਗਿਕ ਸ਼ਹਰ

(j) ਸ਼ਹਰ ਕੇ ਗੈਰ-ਬੁਨਿਆਦੀ ਕਾਰਯ।

2×10=20

ਯੂਨਿਟ—I

2. ਨਗਰੀਯ ਬਸਤਿਯੋਂ ਕੇ ਉਦਯ ਪਰ ਏਕ ਨੋਟ ਲਿਖਿਏ। ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ੋਂ ਮੇਂ ਸ਼ਹਰੀਕਰਣ ਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਡਾਲਿਏ। 15
3. ਔਪਨਿਵੇਸ਼ਿਕ ਨਗਰੋਂ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ ਏਤਿਹਾਸਿਕ ਪਰਿਪ੍ਰੇਖਯ ਸੇ ਨਗਰੀਕਰਣ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀਜਿਏ। 15

ਯੂਨਿਟ—II

4. 'Urbanism as a Way of Life' ਪਰ ਲੁਫ਼ਰ ਵਿਥ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਕੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕੀਜਿਏ। 15
5. ਉਦਾਹਰਣੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਸ਼ਹਰ ਕੇ ਲਿਏ ਗ੍ਰਾਮੀਣ-ਸ਼ਹਰੀ ਸਾਤਤ੍ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋਣ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰੋਂ। 15

ਯੂਨਿਟ—III

6. ਸੰਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਕੇਤ੍ਰ ਸਿਫ਼ਾਨਤ ਔਰ ਕੇਤ੍ਰ ਸਿਫ਼ਾਨਤ ਸ਼ਹਰੋਂ ਕੀ ਸੰਰਚਨਾ ਕੀ ਵਯਾਖਯਾ ਕੈਸੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ? 15
7. ਨਗਰੋਂ ਕੀ ਅਵਸਥਿਤਿ ਕੇ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ ਕੇਂਦ੍ਰੀਯ ਸਥਾਨ ਸਿਫ਼ਾਨਤ ਕੀ ਸਮਾਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕੀਜਿਏ। 15

ਯੂਨਿਟ—IV

8. ਨਗਰੋਂ ਕੇ ਉਪਜਾਊ ਔਰ ਪਰਾਸ਼੍ਰਯੀ ਕਾਰਯੋਂ ਕਾ ਪਰੀਖਣ ਕੀਜਿਏ। 15
9. ਸ਼ਹਰੋਂ ਕੀ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਭੂਮਿਕਾ ਪਰ ਏਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਨੋਟ ਲਿਖਿਏ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :— (1) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(2) ਯੂਨਿਟ I ਤੋਂ IV ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।

1. ਸਾਰੇ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 30-35 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :
 - (a) ਸ਼ਹਿਰੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ
 - (b) ਵੱਧ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ
 - (c) ਸਹਿਜਤਾ (Conurbation)

- (d) ਪੇਂਡੂ-ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ
- (e) ਮਲਟੀਪਲ ਨਿਊਕਲੀ ਬਿਊਰੀ
- (f) ਤਾਰਾ ਸਿਧਾਂਤ
- (g) ਆਰਥੋਜੇਨੇਟਿਕ ਸ਼ਹਿਰ
- (h) ਮੈਗਾ ਸਿਟੀ
- (i) ਪੂਰਵ-ਉਦਯੋਗਿਕ ਸ਼ਹਿਰ
- (j) ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੈਰ-ਮੂਲ ਕਾਰਜ।

2×10=20

ਯੂਨਿਟ-I

- 2. ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਉਭਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਓ। 15
- 3. ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਦਰਭ ਦੇ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸ਼ਹਿਰੀਕਰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-II

- 4. 'Urbanism as a Way of Life' 'ਤੇ ਲੂਈਸ ਵਿਰਥ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
- 5. ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਤੀ ਪੇਂਡੂ-ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਿਰੰਤਰ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

- 6. ਕੇਂਦਰਿਤ ਖੇਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਖੇਤਰ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ? 15
- 7. ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

- 8. ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਤਪੰਨ ਅਤੇ ਪਰਜੀਵੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 15
- 9. ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15